

2. Zda slovenská vláda má ďalej ešte zájem na tom, aby kolonistům povolen byl návrat za podmínek navržených maďarskou vládou, jejichž projednávání je zatím suspendováno vzhledem k vypovídání na Podkarpatské Rusi.

V případě kladném budíž sem laskavě oznámeno, jak si slovenská vláda představuje organizování návratu kolonistů, evakuaci jejich svršků, přistavení dopravních prostředků a jejich ochranu, stanovení přechodních míst na hranici a zjištění totožnosti kolonistů.⁴

3. Jaké návrhy má slovenská vláda na postup zjištění škod a složení případných smíšených komisí a jejich uvedení v činnost.

AMZV ČR, KV, kart. 46, f.: Jednání s Maďarskem 1938, č. 189 680/VI-4/38. Odpis, strojopis.

¹ Subkomisia po prvýkrát rokovala 14. 11. 1938. Na rokovaní maďarská delegácia odovzdala memorandum o maďarskej interpretácii pojmu „ordnungsmässiger Zustand“. Vztáhalo sa tak na verejnú, ako aj na súkromnú hnutelnosť a nehnuteľnosť na odstúpenom území a vychádzalo z nemeckej požiadavky voči Č-SR po Mníchovskej dohode. Česko-slovenská strana žiadala o vysvetlenie viacerých otázok.

Na nasledujúcom zasadnutí subkomisie 21. 11. 1938 česko-slovenská delegácia odpovedala svojim memorandumom, ktoré bolo v zásadnom rozpore s maďarskou interpretáciou pojmu „v riadnom stave“. Česko-slovenská strana navrhovala, aby sa 3. článok arbitrážneho rozsudku vzťahoval len na štátny majetok v súvislosti s fungovaním štátnej správy a s úplným vylúčením súkromného majetku. Hoci stanoviská zostávali rozdielne, maďarská delegácia prísľúbila, že písomne sformuluje svoje požiadavky ohľadne štátneho majetku, resp. jej nárokov na odškodnenie na obsadenom území. – ZM HÚ SAV, FMMZV, inv. č. 2 239, K – 53, Kúm.pol 1938-7/7-4051. Záznam P. Sebestyénya z 21. 11. 1938. Text maďarského memoranda a česko-slovenskú odpoveď nepublikujeme. – Pozri AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 15, bez č.

² V maďarskom zázname z rokovania sa uvádza, že kritériá oboch delegácií sa rozchádzajú. Subkomisia sa dohodla na tom, že kým sa stanoviská nezbližia, rokovanie sa bude sústreďovať na konkrétne otázky zaujímajúce obidve strany. Na záver maďarská delegácia odovzdala svoje stanovisko, vzťahujúce sa na dopravné prostriedky, riečnu plavbu a ohľadne slobodného prístavu v Komárne. Česko-slovenská delegácia si vyžiadala čas na preštudovanie. – ZM HÚ SAV, FMMZV, inv. č. 2 239, K – 53, Kúm. pol. 1938 – 7/7 – 4192. Záznam P. Sebestyénya z 28. 11. 1938.

³ Pozri dok. č. 50.

⁴ Medzitým 27. 11. 1938 brigádny generál V. Wolf, poverený riadením delimitačných prác v pásme B, hlásil: „Zahájení propouštění kolonistů do odstoupeného území započne 28. 11. 1938... Propouštění do odstoupeného území na tři dny k uspořádání majetkových poměrů vztahuje se jednak na čs. kolonisty a dále na všechny naše občany, kteří z odstoupeného území byli vypověděni nebo odešli sami a mají v onom území svůj majetok a vztahuje se na celé území odstoupené Maďarsku“. – AMZV ČR, PrS, kart. 60, f. 7, bez č.

55

28. november 1938, Praha.

Záznam z porady národohospodárskej sekcie MZV o výsledkoch hospodárskych rokovaní s maďarskou delegáciou vyplývajúcich z viedenského rozhodnutia.

Záznam

Dr. Niederle referoval o stavu jednání toto:

I. Vykoupené obilí: Maďaři jsou ochotni jednati o předání obilní společnosti zakoupeného obilí, obzvl. toho, které bylo již zapláceno a zůstalo ještě v obsazeném území, přejí si však nezbytně znáti, kde se tyto zásoby nalézají.

Přítomný pan ředitel Adamec, obilní společnost, podává výklad, že jest v obsazeném území t.

č. ještě podle přibližného odhadu cca 1.189 vagonů zboží, a to pšenice, ova, žita a ječmene, přičemž připouští možnost dodatečné korektury o cca 10 %.

Seznam dodá s urychlením ještě dne 29. 11. panovi Ing. Stupkovi z Národní banky.

Přednáší nový návrh, aby bylo jednáno o převzetí tohto zboží maďarským nějakým koncernem, ku příkladu Futurou, což by eventuálně mohlo být pro nás lepší, ježto odpadne při dodatečné dopravě uvěřené dopravné a sleva tarifu, takže by se mohly ceny stavěti nám tak příliš vysoko. (poznámka – celkem bylo evakuováno cca 18.000 vagonů obilí z odtržených částí Slovenska).

Bylo rozhodnuto, že budou Maďarsku předány uvedené seznamy a zároveň naznačena ochota k event. jednání o převzetí obilí maďarskou společností při čemž bylo doporučeno, aby obilní společnost již předem vstoupila v předběžné jednání s Futurou a aby byl později vyslán podle potřeby do Budapešti též zástupce obilního ústavu.

2. Maďari nám nabízejí dodávky pšenice, kukuřice a žita. Podle sdělení pana ředitele Adamce mohla by po případě přicházeti v úvahu pouze kukuřice. Jinak by závisela otázka od toho, bude-li Německo od nás nějaké obilí potřebovat. Bylo dohodnuto, že bude, – aby byla věc vzata aktuální politická tendence, oznámeno, že jsme ochotni o nabídce uvažovati v rámci nastávajících jednání o adaptaci o výměně zboží. (Pšenice, kukuřice, a žito by šlo za dříví).

3. *Maďarská delegace nám dala v pátek dne 25. 11. tyto odpovědi:*

a) Jest souhlas, aby byla dohoda o výměně zboží pro rok 1938 rozšířena až k demarkační linii, která se stane později celní čarou.

b) Po tomto rozšíření bude jednáno o adaptaci protokolu na novou situaci.

c) Zároveň bude možno jednati o úpravě případů analogických a otázkou Rimamuráňskou.

d) Jest souhlas o tom, aby byla ustanovení pohraničního styku po provedení požadovaných změn č. 21 a 26 aplikována ihned na nové poměry, při čemž však bylo námi zdůrazněno, že právní účinnosti může tato dohoda nabýti pouze po definitivním vytyčení hranic a i aplikace, že bude uskutečněna teprve po úpravě výměny zboží a otázek dopravy.

4. *Železniční styk:*

a) Bylo již sjednáno 9 protokolů, z nich 7 bylo již schváleno maďarskou vládou. V těchto protokolech jde o spoje sousední (spoje lokálních zájmů) a ne o spoje mezinárodní. O této věci bylo jednáno na poradě v ministerstvu železnic dne 26. 11. 1938 a s provozem může být již v nejbližších dnech započato.

b) Obtíže působilo jednání o spoj s Rumunskem přes Halmei, kdež Maďari činí obtíže z důvodů politických, snažice se stížití zásobovací situaci Podkarpatské Rusi. Tato otázka byla rovněž projednána v ministerstvu železnic.

c) Maďari se nyní snaží řešiti otázku spojení s Polskem po dohodě s Poláky tím, že nadhazují otázku jakéhosi železničního koridoru Košice – Orlov. Jsme ochotni o věci jednati pouze v rámci normální dopravy a úpravy tarifů a jízdních řádů.

Bylo též projednáno v ministerstvu železnic zároveň s vyskytující se otázkou spojení Košice – Sevljuš – Jasina.

O otázkách možno ovšem jednati pouze na kompenzačním podkladě.

Pokud jde o jednání o adaptaci protokolu o výměně zboží na rok 1938, započnou tato jednání počátkem příštího týdne při čemž přijde do Maďarska příslušná obchodně politická komise.

O věci byla zároveň vyrozuměna příslušná místa slovenská a podkarpatoruská se žádosti o zaslání eventuálních požadavků a event. jmenování delegátů.

AMZV ČR, PrS, kart. 65, č. 166 436/V1-4/38. Odpis, strojopis.

56

29. november 1938, Bratislava.

Správa policajného riaditeľstva Prezídia Krajinského úradu o vzťahoch medzi bývalými maďarskými menšinovými politikmi a maďarskou vládou na obsadenom území.

Hlásim o činnosti Zjednotenej kresťansko-sociálnej a maďarskej národnej strany¹, ako aj o jej vzťahoch k Maďarsku. Obdržal som nasledovnú dôvernú správu:

Tunajšie maďarské kruhy boli neprijemne prekvapené udalosťami v budapeštianskom parlamente. Hlavne ich zarazil pád vlády Imrédyho² a to preto, že bolo všeobecne známe, že poslanec Ján Esterházy odcestoval do Budapešti s hotovým plánom, ktorý mal riešiť otázku jak tunajších Maďarov, tak aj otázku Slovákov v Maďarsku. Esterházy chcel dosiahnuť zabezpečenie širokých koncesií pre Slovákov v Maďarsku, aby potom na tieto sa opierajúc, mohol od našej vlády žiadať ďalšie výhody pre Maďarov na Slovensku. Malo sa tiež jednať o zriadenie úradu štátneho tajomníka pre Slovákov v Maďarsku, ktoré miesto sa malo obsadiť súčasne s úradom štátneho tajomníka Maďarov na Slovensku. Na miesto štátneho tajomníka Slovákov v Maďarsku je spomínaný Dr. Ján Ďurčanský, pravotár z Bratislavy³. Tajomnícky úrad má sa pričleniť k novému ministerstvu Hornej zeme. Poslanec Ján Esterházy je v Budapešti považovaný za jedinú do úvahy prichádzajúcu osobu na miesto maďarského tajomníka na Slovensku.

Poslanec Esterházy pri svojej návšteve politických činiteľov v Budapešti celkom otvorene prejavoval svoju nespokojnosť nad tamojšími pomerami a prehlásil, že za takýchto okolností nebude v stave vydobýť na Slovensku pre Maďarov nijaké výhody, najmä v Bratislave, kde veľká časť starousadlíkov ovláda nemecký jazyk a aj ideológiou je nemectvu naklonená, čo by pri doterajšom postupe maďarskej vlády mohlo mať za následok odklonenie tejto časti obyvateľstva od Zjednotenej maďarskej strany a ďalekosiahle posilnenie Deutsche Partei⁴, ktorá aj tak je už nepremožiteľným súperom.

Úradné kruhy maďarské chovajú sa k členom a predstaviteľom Zjednotenej maďarskej strany z pripojeného územia chladne, ba s odporom, čo u týchto nových Maďarov vzbudzuje neľúbosť a nespokojnosť. Tieto okolnosti veľmi zaťažujú prácu nového ministerstva Jarossovho, ku ktorému bol pridelený doterajší prednosta menšinového oddelenia ministerského predsedníctva Pataky. Za tajomníka ministra Jarossa bol ustanovený istý Maszák, ktorý je oddaným stúpencom Patakyho. Keď sa niekto chce dostať k ministrovi Jarossovi, musí sa ohlásiť u tajomníka Maszáka, ktorý ho podrobí výsluchu o účele návštevy a potom dotyčného pošle k Patakyemu, ktorý po novom výsluchu rozhodne o tom, či dotyčný môže ísť k ministrovi. Tento systém nezamlúva sa ľudu, ktorý cez 20 rokov navykol si na demokratické spôsoby v Československu a vzbudzuje v ňom nespokojnosť. Podobne pochodila delegácia Maďarskej národnej rady z Bratislavy, pozostávajúca z Kolomana Brogyányiho, Gejzu Ivánfiho, ktorí, vrátiac sa z Budapešti, prehlásili: „Radšej budeme sto rokov pod slovenskou nadvládou žiť, než pod touto nadutou peštianskou džentrickou spoločnosťou.“⁵

V maďarskom ministerstve Hornej zeme mimo ministra Andora Jarossa sú zadení bývalí československí občania: Dr. Vojtech Szilassy, ktorý dostal titul štátneho tajomníka, Dr. Ivan Holota, ktorý vedie záležitosti verejných zamestnancov a penzistov z pripojeného územia, Dr. Ivan Tomori,